

ŠVEITSI-EESTI
koostööprogramm

KINNITATUD
Keskkonnaameti peadirektori
asetäitja
[Registreerimise kuupäev]
korraldusega nr
[Registreerimisnumber]

KÜDEMA LAHE LOODUSALA KAITSEKORRALDUSKAVA

KESKKONNAAMET

ŠVEITSI-EESTI
koostööprogramm

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Kaasrahastanud Šveitsi riik majanduslike ja sotsiaalsete erinevuste vähendamiseks Euroopa Liidus.

Keskkonnaamet 2025

Sisukord

1.	ALA ISELOOMUSTUS.....	5
1.1	Uuritus.....	6
1.1.1	Läbiviidud inventuurid ja uuringud.....	6
1.1.2	Riiklik seire	7
1.1.3	Riikliku seire ettepanekud	8
2.	VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID	8
2.1	Elupaigatüübid	10
2.2	Liigid	16
2.3	Maastik, pargid ja üksikobjektid	29
3.	MÕJUTEGURID, MEETMED JA TEGEVUSED.....	30
4.	KAVANDATUD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED.....	33
5.	TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE.....	35
6.	KÜLASTUSKORRALDUS.....	37
	KASUTATUD ANDMEALLIKAD.....	38

Eessõna

Kaitsekorralduskava on koostatud vastavalt [määrusele](#) „Kaitsekorralduskava koostamise ja kinnitamise kord ning kaitsekorralduskava kinnitaja määramine”.

Kaitsekorralduskava annab soovitusel kaitstava ala valitsejale kaitse-eesmärkide saavutamise parimatest viisidest, kuid ei loo õigusi ega kohustusi kolmandatele isikutele.

Kaitsekorralduskava on koostatud tähtajatult. Kava vaadatakse üle ja vajadusel uuendatakse vähemalt iga 12 aasta tagant (vaadatakse üle eesmärgid ja tegevused), kuid põhjendatud juhtudel uuendatakse kava ka varem (väärtuste kaitse tagamise eesmärgil lähtuvalt tulemuslikkuse hindamise või uue inventuuri andmetest).

Kava sisaldab ala üldiseloomustust, alal leiduvate loodusväärtuste kaitse-eesmärke, mõjutegureid, vajalikke kaitsemeetmeid ja kaitsekorralduslikke tegevusi, tulemuslikkuse hindamist, ala ja selle väärtuste tutvustamist ning külastuskorraldust.

Kava koostamist koordineeris Agnes Putnik. Kava koostamisel kaasamiskoosolekuid ei toimunud.

Kava juures on tegevuste ja kaitse-eesmärkide kaardikihid, mis on tab formaadis.

Kasutatud lühendid, mõisted ja selgitused

EELIS – Eesti Looduse Infosüsteem

Elupaigatüüp – elupaik, mis vastan loodusdirektiivi I lisas nimetatud tüübile.

FRV (*favourable reference value*) – soodne võrdlusväärtus. Nii levila kui ka pindala soodsa või ebasoodsa seisundi kindlakstegemiseks on vaja kehtestada neile parameetritele künnisväärtused. Neid künnisväärtusi nimetatakse soodsateks võrdlusväärtusteks

HA – hoiuala

Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine – kaitsekorralduse tõhususe analüüsimine vastavalt kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamise metoodikale, mille eesmärk on hinnata, kas looduskaitse meetmed tagavad alapõhiste kaitse-eesmärkide täitmise ja väärtuste seisundi paranemise

Kaitseväärtus – kaitse-eeskirjas nimetatud kaitstav loodusväärtus (kaitse-eesmärk)

KE – kaitse-eeskiri

KeA – Keskkonnaamet

KKK – kaitsekorralduskava

LiA – linnuala (linnudirektiivi I lisas nimetatud linnuliikide ja I lisast puudevate rändlinnuliikide elupaikade kaitseks asutatud ala)

LiD – linnudirektiiv (sätestab liikmesriikide õigused ja kohustused loodusliku linnustiku kaitseks ja kasutamiseks)

LKA – looduskaitseala

LKS – looduskaitseseadus

LoA – loodusala (loodusdirektiivi I ja II lisas nimetatud elupaigatüüpide või liikide kaitseks asutatud ala)

LoD – loodusdirektiiv (käsitleb ohustatud elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsepõhimõtteid)

MKA – maastikukaitseala

Mõjutegur (impact) – ohutegur + survetegur

Ohutegur (threat) – kaitseväärtuse soodsa seisundi säilimist või saavutamist mõjutada võiv tegur (mõju veel ei ole, aga võib tekkida)

PEP – püsielupaik

SDF (standard data form) – Natura standardandmebaas ehk standardne andmevorm

Seisundi parandamine – arvestatava looduskaitse seisundiga (C) elupaikade seisundi parandamine (kraavide sulgemine, looduslikule arengule jätmine jms)

Survetegur (pressure) – kaitseväärtuse soodsa seisundi säilimist või saavutamist mõjutav positiivne või negatiivne tegur (näiteks intensiivne maakasutus, reostuskoormus, häiringud, karjatamine jms)

Säilitamine – olemasolevate väärtuste säilitamine (seisund ei muutu halvemaks, säilitamine ei tähenda seda, et seisund peab jääma samaks; looduslik areng)

Taasloomine – SKV-s potentsiaalsetest elupaigatüüpidest elupaigatüüpide loomine aastaks 2050 (pärandniitude puhul elupaigatüüpide juurde loomine, nt kultuurniidust elupaigatüübiks)

Taastamine – tegevused, mis on seotud olemasolevate, kuid halvenenud struktuuriga elupaigatüüpide taastamisega (näiteks pärandniidud, sood)

Tulemuslikkuse hindamine – kavaga ettenähtud tegevuste täitmise kontroll

1. ALA ISELOOMUSTUS

Tabel 1. Ala iseloomustus

Ala nimi (registrikood ja ala suurus)	Küdema lahe loodusala (EE0040432) (4504,4 ha)
Alal asuv(ad) linnuala(d)	Küdema lahe linnuala (EE0040432) (4504,4 ha)
Alal asuv (ad) kaitstav(ad) ala(d) (registrikood)	Küdema lahe hoiuala (KLO2000318) (4334,5 ha), Laidu saare looduskaitseala (KLO1000052) (18,8 ha), Võhma merikotka PEP (KLO3001681, KLO3002352, KLO3002728), Kasspeksa käpaliste PEP (KLO3001219); Panga maastikukaitseala (KLO1000007) (148,1 ha)
Asukoht ja piirid	Keskkonnaportaal
Kaitsekord	Looduskaitseseadus § 14, § 32 ja 33, Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri, Panga maastikukaitseala kaitse-eeskiri, Laidu saare looduskaitseala kaitse-eeskiri, hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas,
Kaitseväärtuste paiknemine/maaomand/kõlvikuline jaotus¹	Keskkonnaportaal

Küdema lahe loodusala asub Saaremaal ning selle pindala on ca 4504,4 ha. Küdema laht on Eesti üks sügavaimast lahtedest, ulatudes üle 20 m. Kummalgi pool lahte, poolsaarte tippudes paiknevad Siluri karbonaatsetest kivimitest pangad – idas Panga pank ja läänes Ninase pank. Küdema lahe loodusala on moodustatud peamiselt loodusdirektiivi I lisa elupaigatüüpide ja II lisa liikide kaitseks, milleks on kõnt-tanukas, jõesilm, soohiilakas ja saaremaa robirohi.

Lisaks jäävad Küdema lahe looduslale Panga maastikukaitseala, Küdema lahe hoiuala, Laidu saare looduskaitseala ning see kattub ka Küdema lahe linnualaga. Samuti jäävad looduslale Kasspeksa käpaliste püsielupaik ja Võhma merikotka püsielupaik.

¹ Ei kuvata I ja II kaitsekategooria liigi isendite leiukohti

1.1 Uuritus

1.1.1 Läbiviidud inventuurid ja uuringud

Tabel 2. Läbiviidud inventuurid ja uuringud

Inventuuri/ uuringu nimi	Tüüp	Inventeeritav/ uuritav väärtus	Aasta	Inventuuri/ uuringu läbiviija	Märkused
Merekaitsealad Läänemere idaosas	Inventuur	Mere-elupaigatüübid	2008	TÜ Eesti Mereinstituut	
Panga MKA ja Küdema lahe HA elupaikade inventuur	Inventuur	Elupaigatüübid	2020	Gunnar Raun	
Jõesilmu püügikorraldust optimeeriv kava	Uuring	Kalad	2022	Meelis Tambets	Keskkonnainvesteeringute Keskuse keskkonnaprogramm
Küdema lahe loodusala elupaikade inventuur	Inventuur	Elupaigatüüpid	2011	Meelis Tambets	Keskkonnainvesteeringute Keskuse keskkonnaprogramm

1.1.2 Riiklik seire²

Tabel 3. Riiklik seire

Seirejaama nimi ja kood	Seirataav väärtus	Märkused
Kiruma pkr: merepoolseimast sillast ülesvoolu (SJB4000000)	Kalad	Kalanduse riiklik andmekogumise programm – jääb loodusalast välja xx kaugusel
Kiruma peakraav (Möldri jõgi): sild alamjooksul	Veerežiim	Jõgede hüdrobioloogilised uuringud – see on lähemal kui eelmine seirejaam
Küdema SJA4274000	Mere-elupaigatüübid	Mererannikute seireprogramm, 8 seirejaama
Küdema1 SJB4131000	Kalad	Kalanduse riiklik andmekogumise programm, 6 seirejaama
Küdema laht SJA3653000	Linnud	Seirejaamaga on seotud haudelindude koosluste seireprogramm ja veelindude arvukus pesitsusperioodil, 12 seirejaama
Panga SJA4388000	Sammaltaimed	Kaitstavate sammalde seire

² Seire andmed on leitavad Keskkonnaseire infosüsteemist ([KESE](#))

1.1.3 Riikliku seire ettepanekud

Tabel 4. Riikliku seire ettepanekud

Seire ettepanek	Seiratav väärtus	Märkused
Linnustiku seire	Linnud	Seirejaamas Küdema laht SJA3653000 jätkata lindude seirega, mis hõlmab ka Laidu saare looduskaitsealal (SJA3653014).
Sammaltaimede seire	Sammaltaimed	Jätkata kaitstavate sammalde seirega, eriti oluline on könt-tanuka seire. Tegemist on nii Panga MKA kui ka Küdema LoA kaitseväärtusega. Antud liigi leiukoht Saaremaal on üsna eriline, kuna peamiselt levib liik Norras ja Rootsis ning Eestis tuleks säilitada ka ajaloolisi leiukohti.

2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID

Küdema lahe loodusala kattub mitmete kaitsealadega: Panga maastikukaitsealaga, Võhma merikotka püsielupaigaga, Laidu saare looduskaitsealaga, Küdema lahe hoiualaga, Kasspeksa käpaliste püsielupaigaga.

Panga maastikukaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta: 1) Lääne-Eesti pakalda kõrgeimat osa Panga pank ja seal avanevate siluri ajastu aluspõhjakiivimite paljandeid, ranniku- ja metsakooslusi ning kaitsealuseid liike ja nende elupaiku, samuti säilitada maastikuilmet ja poollooduslikke kooslusi; 2) elupaigatüüpe: esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), merele avatud pankrannad (1230), kadastikud (5130), loopealne (6280*) ja vanad looduspõõsad (9010*).

Laidu saare looduskaitseala eesmärk on kaitsta Laidu saarel pesitsevaid ja läbirändavaid linde, poollooduslikke kooslusi ning kaitsealuseid liike ja nende elupaiku ning elupaigatüüpe väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (1630*), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210) ja loopealne (6280*);

Küdema lahe hoiuala kaitse-eesmärkideks on elupaigatüübid rannikulõukad (1150*), laiad madalad lahed (1160), karid (1170), esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), merele avatud pankrannad (1230), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (1630*), jõed ja ojad (3260), kadastikud (5130), loopealne (6280*), sinihelmikakooslused (6410), lääne-mõõkrohuga lubjarikkad madalood (7210*), allikad ja allikasood (7160), liigirikkad madalood (7230), vanad looduspõõsad (9010*), puiskarjamaad (9070), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*).

Kasspeksa käpaliste püsielupaigas kaitstakse ainulehise sookäpa, hariliku muguljuure ja punase tolmpa elupaiku.

2.1 Elupaigatüübid

Tabel 5. Elupaigatüüpide kaitse-eesmärgid

Kaitseväärtus KE – kaitse-eeskirjas nimetatud liik (jah/ei) LoD – loodusdirektiivi lisa number LoA – loodusala kaitse-eesmärgiks nimetatud (jah/ei)	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse-eesmärk		Esinduslikkus ³	Üldine LK väärtus ⁴	Panus (%) ⁵	Märkused
	P (ha)	LK seisund ⁶	Andmekvaliteet	Sõnaline kirjeldus ⁷	P (ha)				
1110 Veealused liivamadalad KE – ei, LoD – I, LoA - jah	651,4	B	<i>põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel</i>	säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund	651,4	B	B	0,5	Loodusdirektiivi I lisa mereelupaikade seisundi hindamine ja EL Looduse taastamise määruse mereelupaikade piiritlemine (2023-2024) ⁸ . Ettepanek lisada elupaigatüüp Küdema lahe hoiuala kaitse-eesmärgiks.

³ Elupaigatüübi esinduslikkus (keskmistatud): A – väga hea, B – hea, C – arvestatav, p – potentsiaalne, X – teadmata. Andmed EELIS-st 20.03.2026 seisuga. Täpsemalt: [metsaelupaigatüüpide inventeerimise juhend](#), [niiduelupaigatüüpide inventeerimise juhend](#), [järve-elupaigatüüpide inventeerimise juhend](#), [soo-elupaigatüüpide inventeerimise juhend](#)

⁴ Üldine looduskaitse väärtus (keskmistatud): A – väga kõrge, B – kõrge, C – keskmine, X – teadmata. Andmed EELIS-st 20.03.2026 seisuga.

⁵ Panuse % üldpindalasse. 2019. a loodusdirektiivi [aruande](#) andmete põhjal. Numbrid näitavad, milline on selle loodusala elupaigatüüpide osakaal kogu Eesti elupaigatüüpide pindalast.

⁶ Looduskaitse seisund (Conservation): A – väga hästi säilinud, B – hästi säilinud, C – keskmiselt säilinud või osaliselt rikutud, X – säilimise aste teadmata. Andmed EELIS-st 20.03.2026 seisuga.

⁷ Kaitse-eesmärgi seatakse LK seisundist lähtuvalt.

⁸ Elupaigatüüpide veealused liivamadalad, laiad madalad lähed ja karide andmed pärinevad aruandest „Loodusdirektiivi I lisa mereelupaikade seisundi hindamine ja EL Looduse taastamise määruse mereelupaikade piiritlemine (2023-2024)“. Andmed on valdavalt modelleeritud ja seisundi hinnang on antud kogu elupaigatüübile ning ei ole polügooni põhine.

1150* Rannikulõukad KE – jah, LoD – I, LoA - jah	6,28	B	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund	6,28	A	A	0,2-0,1	Tartu Ülikooli Saaremaa rannikulõugaste inventuur, 2025. a .
1160 Laiad madalad lahed KE – jah, LoD – I, LoA - jah	349	A	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund	349	A	A	1,74	Korrigeerida SDFi elupaiga pindala osas 9 ha -> 349 ha. 2023 – 2024. a tehti mereelupaikade modelleerimine, mille andmed on korrektsemad (viide nr 8).
1170 Karid KE – jah, LoD – I, LoA - jah	328,9	A	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund	328,9	A	A	0,19	
1210 Esmased rannavaliid KE – jah, LoD – I, LoA - jah	8,13 0,15	A C	põhineb peamiselt väga piiratud andmetega eksperdi arvamusel	säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund vältida halvenemist	8,13 0,15	A	A	2,07	Andmed 2012. a.

1220 Püsitaimestuga kivrannad KE – jah, LoD – I, LoA - jah	9,8	A	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund	9,8	A	A	2,45	Andmed 2020. a.
1230 Merele avatud pankrannad KE – jah, LoD – I, LoA - jah	3,91 0,15	A C	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund	3,91	A	A	6,7	Andmed 2020. a.
1620 Väikesaared ning laiud KE – jah, LoD – I, LoA - jah	18,37 0,52	A C	ebapiisavad või puuduvad andmed	säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund	18,37	A	A	1,11	Andmed 2014. a.
1630* Rannaniidud KE – jah, LoD – I, LoA - jah	47,53 53,01 43,18	A B C	põhineb peamiselt väga piiratud andmetega eksperdi arvamusel	säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund vältida halvenemist	47,53 53,01 43,18	B	B	1,02	Andmed 2014. a.

3260 Jõed ja ojad KE – jah, LoD – I, LoA - jah	0,7	B	<i>põhineb peamiselt väga piiratud andmetega eksperdi arvamusel</i>	<i>säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund</i>	0,7	B	C	0,007	
5130 Kadastikud KE – jah, LoD – I, LoA - jah	0,9 2,92 1,86	A B C	<i>ebapiisavad või puuduvad andmed</i>	<i>säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund</i> <i>vältida halvenemist</i>	0,9 2,9 1,86	B	B	0,18-0,16	Andmed 2014. a.
6210 Kuivad niidud lubjarikkal mullal KE – ei, LoD – I, LoA - jah	9,56 0,28	A B	<i>ebapiisavad või puuduvad andmed</i>	<i>säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund</i>	9,56 0,28	A	A	0,32-0,19	Andmed 2014. a. Ettepanek lisada elupaigatüüp Küdema lahe hoiuala kaitse-eesmärgiks.
6280* loopealne KE – jah, LoD – I, LoA - jah	8,83 1,22	A B	<i>põhineb peamiselt väga piiratud andmetega eksperdi arvamusel</i>	<i>säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund</i>	8,83 1,22	A	A	0,1	Andmed üle 10 aasta vanad.

6410 Sinihelmikakooslused KE – jah, LoD – I, LoA - jah	4,97	A	<i>ebapiisavad või puuduvad andmed</i>	<i>säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund</i> <i>vältida halvenemist</i>	4,97	B	B	0,9-0,4	2015. a andmed.
	0,85	B			0,85				
	4,15	C			4,15				
7160 Allikad ja allikasood KE – jah, LoD – I, LoA - jah	0,001	B	<i>ebapiisavad või puuduvad andmed</i>	<i>säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund</i>	0,001	B	B		Andmed puudulikud, vaja läbi viia inventuur. Kui elupaika looduslale ei ole, ettepanek arvata kaitse-eesmärgist välja.
7210* Lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga KE – jah, LoD – I, LoA - jah	4,9	A	<i>põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel</i>	<i>säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund</i>	4,9	A	A	0,19	2020. a andmed.
7230 Lügirikkad madalsood KE – jah, LoD – I, LoA - jah	25,81	A	<i>ebapiisavad või puuduvad andmed</i>	<i>säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund</i>	25,81	A	A	0,14	2014. a andmed.
	13,03	B			13,03				
	0,07	C							

9010* Vanad loodumetsad KE – jah, LoD – I, LoA - jah	178,71	A	<i>põhineb peamiselt püratud hulga andmete ekstrapoleerimisel</i>	<i>säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund</i> <i>vältida halvenemist</i>	178,71	A	A	0,3	2020. a andmed.
	16,03	B			16,03				
	13,07	C			13,07				
9070 Puiskarjamaad KE – jah, LoD – I, LoA - jah	7,82	A	<i>ebapiisavad või puuduvad andmed</i>	<i>säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund</i> <i>vältida halvenemist</i>	7,82	B	A	0,5	Andmed üle 10 a vanad.
	6,17	B			6,17				
	1,34	C			1,34				
9080* Soostuvad ja soo-lehtmetsad KE – jah, LoD – I, LoA - jah	16,08	C	<i>põhineb peamiselt püratud hulga andmete ekstrapoleerimisel</i>	<i>vältida halvenemist</i>	16,08	C	C	0,04	2020. a andmed.

2.2 Liigid

Panga maastikukaitseala kaitse-eesmärgid on könt-tanukas (*Encalypta mutica*), salutulikas (*Ranunculus polyanthemus subsp. nemorosus*), punane tolmpa (*Cephalanthera rubra*) ja valge tolmpa (*Cephalanthera longifolia*).

Laidu saare looduskaitseala kaitse-eesmärkideks on valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), randtiir (*Sterna paradisaea*), jõgitiir (*Sterna hirundo*) ning hahk (*Somateria mollissima*). Kaitsealal pesitsejate arvukuse hindamine on väga oluline.

Küdemäe lahe hoiuala kaitse-eesmärkideks on II lisas nimetatud liigid – saaremaa robirohi (*Rhinanthus oesiliensis*), soohiilakas (*Liparis loeselii*) ning linnuliikide ja rändlinnuliikide elupaikade kaitse. Linnuliigid, kelle elupaiku kaitstakse, on: järveaur (*Gavia arctica*), tuttpütt (*Podiceps cristatus*), hallpõsk-pütt (*Podiceps grisegena*), väikeluik (*Cygnus columbianus bewickii*), laululuik (*Cygnus cygnus*), kümnokk-luik (*Cygnus olor*), soopart (*Anas acuta*), luitsnokk-part (*Anas chapeata*), piilpart (*Anas crecca*), viupart (*Anas penelope*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), rääkspart (*Anas strepera*), ristpart (*Tadorna tadorna*), kirjuhahk (*Polysticta stelleri*), väikekoskel (*Mergus albellus*), jääkoskel (*Mergus merganser*), rohukoskel (*Mergus serrator*), sõtkas (*Bucephala clangula*), tuttvart (*Aythya fuligula*), merivart (*Aythya marila*), sookurg (*Grus grus*), hahk (*Somateria mollissima*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), rästas-roolind (*Acrocephalus arundinaceus*), niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), soorüdi (*Calidris alpina*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), heletilder (*Tringa nebularia*), tumetilder (*Tringa erythropus*), kiivitaja (*Vanellus vanellus*), naerukajakas (*Larus ridibundus*), kalakajakas (*Larus canus*), jõgitiir (*Sterna hirundo*), randtiir (*Sterna paradisaea*), mustvaeras (*Melanitta nigra*), rooruik (*Rallus aquaticus*), täpikhuik (*Porzana porzana*) ja suitsupääsuke (*Hirundo rustica*).

Kasspeksa käpaliste püsielupaigaga kaitstakse punase tolmpa (*Cephalanthera rubra*), hariliku muguljuure (*Herminium monorchis*) ja ainulehise soovalgu (*Malaxis monophyllos*) elupaiku.

Tabel 6. Liikide kaitse-eesmärgid

Kaitseväärtus ja ladinakeelne nimetus LKS – kaitsekategooria (I; II; III) KE – kaitse-eeskirjas nimetatud (jah/ei) LiD – linnudirektiivi lisa number LoD – loodusdirektiivi lisa number LiA – linnuala kaitse-eesmärgiks nimetatud (jah/ei) LoA – loodusala kaitse-eesmärgiks nimetatud (jah/ei)	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse eesmärk	Panus (%) ⁹	Märkused
	Populatsiooni suurus (min-max, täpne suurus/elupaiga pindala)	Ühik ¹⁰	Andmekvaliteet			
Natura loodusala eesmärgid						
Jõesilm LKS – ei, KE – ei, LoD – II, V, LoA - jah	5	leiukohta	ebapiisavad või puuduvad andmed	vältida halvenemist		Vaja täpsustada andmeid, mis hindaks jõgesid mis suubuvad Küdema lahte – kas seal leidub jõesilmu, on see liigile sobilik ja kvaliteetne elupaik. 2017. a uuringus ¹¹ leiti jõesilmu Möldri ja Tirtsu jõgedes, kuid leiukohad

⁹ Panus üldarvukusse/ soodsasse seisundisse. Numbrid näitavad, milline on selle loodusala liikide osakaal kogu loodusdirektiivi 2019.a aruande liikide üldarvukusest või osakaalu selle loodusala/linnuala liigi kaitse tegevuskavade soodsast seisundist.

¹⁰ Kasutatavad ühikud: isendite arv (rändajad (r), talvitujad (t), isased – metsis (kukke)), paaride arv (p), taimede arv (õitsvad varred, võrsed), puhmikute arv (taimed), elupaiga/kasvukoha suurus (ha), asustatud puud/kivid (samblad, samblikud, lendorav), asustustihedus (ha², linnuatlases), atlase ruutude arv (liigi esinemine), leiukohtade arv

¹¹ Uuring „Pisitigude ja sõõrsuude leviku täpsustamine 2016-2017. Osa 2: Ojasilmu ja jõesilmu leviku täpsustamine 2016-2017“.

						<p>jäävad loodusala piiridest välja.</p> <p>Kaaluda siseriiklikuks eesmärgiks lisamist Küdema lahe hoiualale, eelnevalt hinnata kas on asjakohane.</p>
<p>Könt-tanukas</p> <p>LKS – II, KE – jah (Panga MKA, Küdema lahe LoA), LoD –II, LoA - jah</p>	<p>1 0,14</p>	<p>Leiukoht Ha</p>	<p>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</p>	<p>vältida halvenemist</p>		<p>Viimane kinnitatud vaatlus 2023, järgmine korraline seire 2027. a. Antud leiukoht on Saaremaal üsna eriline, seega tuleks vältida leiukohas halvenemist, sh vajadusel hooldada elupaika (kadastiku eemaldamine, mändide raie).</p>
<p>Soohiilakas</p> <p>LKS – II, KE – jah (Küdema lahe HA, Küdema lahe LoA), LoD – II, V, LoA - jah</p>	<p>50 10 24,2</p>	<p>taime Leiukohta ha</p>	<p>põhineb peamiselt väga piiratud andmetega ekspertarvamusel</p>	<p>säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus</p>		<p>Taimede arvukus 2019. a andmetest kolmest leiukohast.</p>
<p>Saaremaa robirohi</p> <p>LKS – II, KE – jah (Küdema lahe HA, Küdema lahe LoA), LoD – II, V, LoA - jah</p>	<p>1 140 7,7</p>	<p>Leiukoht Taime ha</p>	<p>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</p>	<p>säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus</p>		<p>Viimane vaatlus 2019. a</p>

Natura linnuala eesmärgid						
<i>Sookurg</i> LKS – III, KE – jah (Küdema lahe HA, Küdema lahe LiA), LiD – I, LiA - jah	5 50	Leiukohta Isendit	<i>põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel</i>	<i>vältida halvenemist</i>		Isendite arvukus on 2021. a andmetest ühes leiukohas (KLO9132202)
<i>Sõtkas</i> LKS – ei, KE – jah (Küdema lahe HA, Küdema lahe LiA), LiD – II, LiA - jah	2857	Isendit rändel	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<i>vältida halvenemist</i>		Koorunõmme ja Küdema lahe linnualade haudelinnustiku ja rändel peatuvate veelindude inventuur 2019.
<i>Kühmnokk- luik</i> LKS – ei, KE – jah (Küdema lahe HA, Küdema lahe LiA), LiD – II, LiA - jah	59	Paari	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<i>vältida halvenemist</i>		Väikeste meresaarte haudelinnustiku seire 2022. a.
<i>Hallhani</i> LKS – ei, KE – ei, LiD – II, LiA - jah	3	Paari	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<i>vältida halvenemist</i>		Väikeste meresaarte haudelinnustiku seire 2022. a. Kaaluda siseriiklikuks eesmärgiks lisamist Küdema lahe hoiualale, eelnevalt hinnata kas on asjakohane.

<i>Soopart</i> LKS – II, KE – jah (Küdema lahe HA, Küdema lahe LiA), LiD – II, III, LiA - jah	1 113	Paar Isendit rändel	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<i>vältida halvenemist</i>		Koorunõmme ja Küdema lahe linnualade haudelinnustiku ja rändel peatuvate veelindude inventuur 2019.
<i>Valgepõsk-lagle</i> LKS – III, KE – ei, LiD – I, LiA - jah	10 9	Leiukohta Paari	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<i>vältida halvenemist</i>		Väikeste meresaarte haudelinnustiku seire 2022. a. Kaaluda siseriiklikuks eesmärgiks lisamist Küdema lahe hoiualale, eelnevalt hinnata kas on asjakohane.
<i>Kirjuhakk</i> LKS – II, KE – jah (Küdema lahe HA, Küdema lahe LiA), LiD – I, LiA - jah	33	Isendit	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<i>vältida halvenemist</i>		Andmed PlutoF 2025. a vaatlustest.
<i>Rohukoskel</i> LKS – ei, KE – jah (Küdema lahe HA, Küdema lahe LiA), LiD – II, LiA - jah	1	Paar	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<i>vältida halvenemist</i>		Väikeste meresaarte haudelinnustiku 2020. a seire.
<i>Hallpõsk-pütt</i> LKS – III, KE – jah (Küdema lahe HA, Küdema lahe LiA), LiD – jah, LiA - jah	2	Isendit rändel	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<i>vältida halvenemist</i>		Koorunõmme ja Küdema lahe linnualade haudelinnustiku ja rändel peatuvate veelindude inventuur 2019.

Jääkoskel LKS – ei, KE – jah (Küdema lahe HA, Küdema lahe LiA), LiD – jah, LiA - jah	1	Paar	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	vältida halvenemist		Väikeste meresaarte haudelinnustiku 2020. a seire.
Hahk LKS – ei, KE – jah (Küdema lahe HA, Küdema lahe LiA), LiD – II, III, LiA - jah	12	Paari	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	vältida halvenemist		Väikeste meresaarte haudelinnustiku 2022. a seire.
Väikeluik LKS – II, KE – jah (Küdema lahe HA, Küdema lahe LiA), LiD – I, LiA – jah - õige	5 72	Isendit Isendit rändel	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	vältida halvenemist		Koorunõmme ja Küdema lahe linnualade haudelinnustiku ja rändel peatuvate veelindude inventuur 2019.
Siseriiklikud eesmärgid						
Võhma merikotka püsielupaik						
Merikotkas LKS – I, KE – ei, LiD – I, LiA - ei	1	paar	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus		Viimane vaatlus 2024. a
Laidu saare looduskaitseala						

<i>Jõgitiir</i> LKS – III, KE – jah, LiD – I, LiA – ei -	255 11	Paari Leiukohta	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<i>vältida halvenemist</i>		Väikeste meresaarte haudelinnustiku seire 2022. a (loendus).
<i>Randtiir</i> LKS – III, KE – jah, LiD – I, LiA – ei -	172 13	Paari Leiukohta	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<i>vältida halvenemist</i>		Väikeste meresaarte haudelinnustiku seire 2022. a.
Panga maastikukaitseala						
<i>Salutulikas</i> LKS – II, KE – jah, LoD – ei, LoA – ei	46 24,9 2	taime ha leiukohta	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<i>säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus</i>		2021. a vaatluse andmed.
<i>Punane tolmpa</i> LKS – II, KE – jah, LoD – ei, LoA – ei	3834 70,73 4	taime ha leiukohta	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<i>säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus</i>		2020. a vaatluse andmed.
<i>Valge tolmpa</i> LKS – II, KE – jah, LoD – ei, LoA – ei	2 11,03 3	Taime Ha leiukohta	<i>põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel</i>	<i>säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus</i>		Taimede arvukus on ühest leiukohast, mille viimane vaatlus oli 2022. a.

Kasspeksa käpaliste püsielupaik						
Harilik muguljuur LKS – II, KE – jah, LoD – ei, LoA – ei	200 0,25 1	Taime Ha leiukoht	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus		Taimede arvukus 2021. a andmetest.
Ainulehine soovalk LKS – II, KE – jah, LoD – ei, LoA – ei	131 0,37 1	Taime Ha Leiukoht	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus		Taimede arvukus 2021. a andmetest.
Punane tolmpea LKS – II, KE – jah, LoD – ei, LoA – ei	15 0,57 4	Taime Ha leiukoht	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus		Taimede arvukus 2021. a andmetest.
Küdema lahe hoiuala						
Järvekaur LKS – II, KE – jah, LiD – I, LiA – ei	3	Isendit rändel	põhineb peamiselt väga piiratud andmetega ekspertarvamusel	vältida halvenemist		Koorunõmme ja Küdema lahe linnualade haudelinnustiku ja rändel peatuvate veelindude inventuur 2019
Tuttpütt LKS – ei, KE – jah, LiD – jah, LiA – ei	114	Isendit rändel	põhineb peamiselt väga piiratud andmetega ekspertarvamusel	vältida halvenemist		Koorunõmme ja küdema lahe linnualade haudelinnustiku ja rändel peatuvate veelindude inventuur 2019. a aruandest

Laululuik LKS – II, KE – jah, LiD – I, LiA – ei	120	Isendit rändel	<i>põhineb peamiselt väga piiratud andmetega ekspertarvamusel</i>	<i>vältida halvenemist</i>		Koorunõmme ja Küdema lahe linnualade haudelinnustiku ja rändel peatuvate veelindude inventuur 2019. a.
Luitsnokk- part LKS – ei, KE – jah, LiD – II, III, LiA – ei	8	Paari	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<i>vältida halvenemist</i>		Väikeste meresaarte haudelinnustiku seire 2022. a.
Pülp LKS – ei, KE – jah, LiD – II, III, LiA – ei	1 867	Paar Isendit rändel	<i>põhineb peamiselt väga piiratud andmetega ekspertarvamusel</i>	<i>vältida halvenemist</i>		Koorunõmme ja Küdema lahe linnualade haudelinnustiku ja rändel peatuvate veelindude inventuur 2019. a.
Viupart LKS – ei, KE – jah, LiD – II, III, LiA – ei	378	Isendit rändel	<i>põhineb peamiselt väga piiratud andmetega ekspertarvamusel</i>	<i>vältida halvenemist</i>		Koorunõmme ja Küdema lahe linnualade haudelinnustiku ja rändel peatuvate veelindude inventuur 2019. a.
Sinikael-part LKS – ei, KE – jah, LiD – II, III, LiA – ei	14	Paari	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<i>vältida halvenemist</i>		Paaride arvukus väikeste meresaarte haudelinnustiku 2022. a seire.

Rääkspart LKS – ei, KE – jah, LiD – II, LiA – ei	7	Paari	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	vältida halvenemist		Väikeste meresaarte haudelinnustiku 2022. a seire.
Ristpart LKS – III, KE – jah, LiD – jah, LiA – ei	1	Paar	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	vältida halvenemist		Väikeste meresaarte haudelinnustiku 2022. a seire.
Väikekoskel LKS – II, KE – jah, LiD – I, LiA – ei	30	Isendit rändel	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	vältida halvenemist		Koorunõmme ja Küdema lahe linnualade haudelinnustiku ja rändel peatuvate veelindude inventuur 2019. a.
Jääkoskel LKS – ei, KE – jah, LiD – II, LiA – ei	1-4 304	Paari Isendit rändel	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	vältida halvenemist		Koorunõmme ja Küdema lahe linnualade haudelinnustiku ja rändel peatuvate veelindude inventuur 2019. a.
Tuttvart LKS – ei, KE – jah, LiD – II, III, LiA – ei	55	Paari	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	vältida halvenemist		Väikeste meresaarte haudelinnustiku seire 2022. a.
Merivart LKS – II, KE – jah, LiD – II, III, LiA – ei	29	Isendit rändel	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	vältida halvenemist		Koorunõmme ja Küdema lahe linnualade haudelinnustiku ja rändel peatuvate veelindude inventuur 2019. a.

<i>Roo-loorkull</i> LKS – III, KE – jah, LiD – I, LiA – ei	1	isend	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<i>vältida halvenemist</i>		2022. a PlutoF vaatlus, vaatleja Rein Nellis
<i>Rästas-roolind</i> LKS – ei, KE – jah, LiD – jah, LiA – ei	3	paari	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<i>vältida halvenemist</i>		Koorunõmme ja Küdema lahe linnualade haudelinnustiku ja rändel peatuvate veelindude inventuur 2019. a.
<i>Niidurüdi</i> LKS – I, KE – jah, LiD – I, LiA – ei	1	paar	<i>ebapiisavad või puuduvad andmed</i>	<i>vältida halvenemist</i>		Viimane registreeritud vaatlus EELIS andmebaasis on 2003. aastal ning ka see on arhiveeritud.
<i>Soorüdi</i> LKS – ei, KE – jah, LiD – ei, LiA – ei	1	paar	<i>põhineb peamiselt väga piiratud andmetega ekspertarvamusel</i>	<i>vältida halvenemist</i>		E-elurikkuse andmebaas, 2016. a, vaatleja Rein Nellis.
<i>Lüvatüll</i> LKS – III, KE – jah, LiD – jah, LiA – ei	4	Paari	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<i>vältida halvenemist</i>		Väikeste meresaaite haudelinnustiku seire 2022. a.
<i>Punajalg-tilder</i> LKS – III, KE – jah, LiD – II, LiA – ei	6	paari	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<i>vältida halvenemist</i>		Väikeste meresaaite haudelinnustiku seire 2022. a.

Heletilder LKS – III, KE – jah, LiD – II, LiA – ei	82	Isendit rändel	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	vältida halvenemist		Koorunõmme ja Küdema lahe linnualade haudelinnustiku ja rändel peatuvate veelindude inventuur 2019. a.
Tumetilder LKS – ei, KE – jah, LiD – II, LiA – ei	16	Isendit rändel	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	vältida halvenemist		Koorunõmme ja Küdema lahe linnualade haudelinnustiku ja rändel peatuvate veelindude inventuur 2019. a.
Küvitaja LKS – ei, KE – jah, LiD – II, LiA – ei	4	Paari	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	vältida halvenemist		Väikeste meresaarte haudelinnustiku seire 2022. a.
Naerukajakas LKS – ei, KE – jah, LiD – II, LiA – ei	1680	Paari	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	vältida halvenemist		väikeste meresaarte haudelinnustiku 2022. a seirest.
Kalakajakas LKS – ei, KE – jah, LiD – II, LiA – ei	53	Paari	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	vältida halvenemist		väikeste meresaarte haudelinnustiku 2022. a seirest.
Mustvaeras LKS – ei, KE – jah, LiD – II, III, LiA – ei	5	Isendit rändel	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	vältida halvenemist		Koorunõmme ja Küdema lahe linnualade haudelinnustiku ja rändel peatuvate veelindude inventuur 2019. a.

<i>Rooruik</i> LKS – III, KE – jah, LiD – II, LiA – ei	6	paari	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<i>vältida halvenemist</i>		Koorunõmme ja Küdema lahe linnualade haudelinnustiku ja rändel peatuvate veelindude inventuur 2019. a.
<i>Täpikhuik</i> LKS – III, KE – jah, LiD – I, LiA – ei	2	Paari	<i>ebapiisavad või puuduvad andmed</i>	<i>vältida halvenemist</i>		Viimane kinnitatud vaatlus 2009. a
<i>Suitsupääsuke</i> LKS – III, KE – jah, LiD – jah, LiA – ei	1	Isend	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<i>vältida halvenemist</i>		2022. a PlutoF vaatlus, vaatlaja Rein Nellis

2.3 Maastik, pargid ja üksikobjektid

Panga pank ja sellega seotud geoloogilise arenguprotsessi erinevaid etappe võib käsitleda ka kui maastikulist väärtust. Panga pank on Lääne-Eesti ja saarte paekalda kõrgeim osa. Merele avatuna ning terviklikuna hästi jälgitavana on pank maastikuliselt ja esteetiliselt väga atraktiivne.

Tabel 7. Maastik, pargid ja üksikobjektid kaitse-eesmärgid

Kaitseväärtus	Maht	Ühik	Seisund	Kaitse-eesmärk	Märkused
Panga pank ja paljand	5,12	ha	hea	<i>säilitada pindala ja hea seisund</i>	
Ninase ehk Tagaranna pank	4,6	ha	hea	<i>säilitada pindala ja hea seisund</i>	

3. MÕJUTEGURID, MEETMED JA TEGEVUSED

Tabel 9. Mõjutegurid, meetmed ja tegevused

Väärtus	Mõjutegur	Kood	Olulisus ¹²	Paiknemine ¹³	Meede	Kood	Tegevuse tüüp	Märkused
Mere- ja rannikuelupaigad (1110, 1150*, 1160, 1170, 1210, 1220, 1230, 1620)	Laevateed, parvlaevade ja ankrukohtade infrastruktuur	PE03	vähe tähtis	sees ja väljas	Puudub		<i>Puudub</i>	<i>Sadamatest lähtuv surve mõjub näiteks füüsilise survena merepõhjale – parameetrikas laevaliikluse intensiivsus ja/või reisijate arv ning kaubavoogude suurus.¹⁴</i>
	Looduslikud protsessid, millel ei ole seost inimtegevuse või kliimamuutustega	PM07	vähe tähtis	sees ja väljas	Puudub		<i>Puudub</i>	<i>Looduslike protsesside all on mõeldud tuule tugevust ja suunda ning sellest põhjustatud lainetus.</i>
Niidud ja kadastikud (1630*, 5130 6210*, 6280*, 6410, 9070)	Hoolduse lakkamine	PA05	tähtis	sees	Niitmise ja karjatamise säilitamine	MA03	<i>pärandniitude hooldustöö</i>	<i>Mõjutegur mõjutab Laidu saare LKA-d ja Küdema lahe HA-d.</i>
	Metsastamine	PB01	vähe tähtis	sees	Vältida (pool)looduslike elupaikade muutmist metsaks	MB01	<i>pärandniitude hooldustöö</i> <i>pärandniitude taastamistöö</i>	<i>Potentsiaalne mõjutegur Laidu saare LKA-le ja Küdema lahe HA-le.</i>

¹² Olulisuse liigitus: tähtis, keskmise tähtsusega, vähetahtis

¹³ Paiknemine määrata: kas mõju on loodusala sisene, väline, mõlemad

¹⁴ [Eesti mereala survetegurite indeksi väljatöötamine ja rakendamine.pdf](#)

	Valed hooldusvõtted/maaharimise meetodite muutumine	PA02	tähtis	sees	Hoida ära looduslike ja poollooduslike elupaikade ning liikide elupaikade muutmine põllumajandusmaaks	MA01	pärandniitude hooldustöö	
	Maakasutuse muutmine elamu-, äri- või tootmiskaas	PF01	vähe tähtis	sees	Infrastruktuuri ehitamiseks ja arendamiseks kasutatava maa ümberehitamise mõju reguleerimine/vähendamine	MF01	järelevalve	Potentsiaalne mõjutegur Küdema lahe HA-le.
Ränd- ja haudelinnud	Jahipidamine	PG08	tähtis	sees ja väljas	Jahipidamise, harrastuskalapüügi, harrastuspüügi või taimede ja seente kogumise korraldamine (sh elupaikade taastamine)	MG02	järelevalve kaitsekorra muutmine	Küdema lahe hoiu- ja loodusala ei ole jahipidamine reguleeritud, seega võib see häirida rändel olevaid linde. Mõjutegur on Küdema lahe HA-l, Laidu saare LKA-l on jahipidamine keelatud.
	Kaaspüük	PG01	vähe tähtis	sees	Kutselise/tööstusliku kalapüügi, karpide ja vetikate püügi korraldamine (sh elupaikade taastamine)	MG05	muu	Lindude kaaspüük kalurite võrkudes. Mõjutegur on Küdema lahe HA-l.
	Hoolduse lakkamine	PA05	keskmise tähtsusega	sees	Niitmise ja karjatamise säilitamine	MA03	pärandniitude hooldustöö	Rannaniitude kinni kasvamisest lindude elupaiga kvaliteet langeb või hävib. Mõjutegur on Laidu saare LKA-l ja Küdema lahe HA-l.

	Sport, turism ja vaba aja veetmine	PF05	tähtis	sees	Vähendada välispordi, vaba-aja veetmise mõju (sh elupaikade taastamine)	MF03	külastuskoormuse reguleerimine	Mõjutegur on Laidu saare LKA-l ja Küdema lahe HA-l.
	Probleemsed pärismaised liigid	PI03	keskmise tähtsusega	sees	Probleemsete kohalike liikide ohjamine	MI05	probleemliigi tõrje	Väikeulukite jahipidamine laidudel. Mõjutegur on Laidu saare LKA-l ja Küdema lahe HA-l.
Saaremaa rohirohi	Metsakuivendus	PB24	keskmise tähtsusega	sees	Reguleerida metsamajanduslikku kuivendamist ja veevõtu (sh kuivendatud või hüdroloogiliselt muudetud elupaikade taastamine)	MB14	muu liigi elupaiga hooldustöö	Vältida tuleks kuivenduskraavide rekonstrueerimist, vajadusel hooldada liigi elupaika.
Kõnt-tanukas	Hoolduse lakkamine	PA05	tähtis	sees	Pärandniitude taastamine (sh parendada)	MB01	koosluse hooldustöö	Loopealse kinnikasvamine majandamata jätmise tõttu võib elupaik hävida. Mõjutegur on Panga MKA-l

4. KAVANDATUD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED

Kavandatud kaitsekorralduslikke tegevuste tabelisse on koondatud tööd, mis on vajalikud kaitse-eesmärkide saavutamiseks. Tegevused on planeeritud 12 aasta peale.

Tabelis on tegevused jaotatud vastavalt tegevuse olulisusele järgmistesse prioriteetsusklassidesse:

- 1) esimene prioriteet – hädavajalik tegevus, milleta kaitse-eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu, see on kaitseväärtuste säilimisele ja toimiva surveteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus (taastamine, taasloomine); kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus (inventeerimine);
- 2) teine prioriteet – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele ja ohutegurite kõrvaldamisele;
- 3) kolmas prioriteet – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele (infotahvlid, külastustaristu).

Tabel 10. Kavandatud kaitsekorralduslikud tegevused

Nr	Tegevuse nimetus	Maht	Ühik	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	Ajagraafik
Inventuurid, seired, uuringud							
1	Elupaigatüüpide andmete täpsustamine	319,13	ha	<i>inventuur</i>	KeA	I	2036
Hooldus, taastamine ja ohjamine							
2	Pool-looduslike koosluste hooldamine	174,62	ha	<i>pärandniitude hooldustöö</i>	Maaomanik/RMK	I	Igal aastal
3	Pool-looduslike koosluste taastamine	53,41	ha	<i>pärandniitude taastamistöö</i>	Maaomanik/RMK	I	2036
4	Väikeulukite jahipidamine laidudel	17,55	ha	<i>probleemliigi tõrje</i>	KeA	II	Igal aastal (vastavalt vajadusele)
Taristu, tehnika ja loomad							
5	Infotahvlite hooldamine	2	tk	<i>infotahvli hooldamine</i>	KOV/ maaomanik	III	2035

6	Tähiste hooldamine	1	tk	tähiste hooldamine	KOV	III	Igal aastal (pärast rajamist)
Kavad, eeskirjad							
7	Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine			tegevuskava	KeA	I	1 kord kaheteistkümne aasta jooksul
8	Kaitsekorralduskava andmete üle vaatamine ja vajadusel uuendamine			tegevuskava	KeA	I	1 kord kaheteistkümne aasta jooksul
9	Kaitsekorra ja kaitse-eesmärkide muutmine			kaitsekorra muutmine	KeA	I/KliM	1 kord kaheteistkümne aasta jooksul
Muu							
10	Järelevalve			järelevalve	KeA	I	Igal aastal

5. TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE

Kaitsekorralduskava eelmise kaitsekorraldusperioodi planeeritud tegevuste hindamine (tabel 11) keskendub kaitsekorralduslike tegevuste täitmise analüüsile, mida teostatakse 12-aastase intervalliga. Vajadusel, kui toimub kava uuendamine või muutmine enne regulaarset ülevaatamist, mille käigus uuendatakse tegevuste tabelit, tuleb läbi viia ka eelmise kaitsekorraldusperioodi planeeritud tegevuste hindamine.

Kaitse tulemuslikkuse hindamine (PAME) toimub vastavalt Euroopa Liidu rahastuse toel valminud Eesti jaoks kohandatud loodusobjektide kaitse tulemuslikkuse hindamise metoodikale ja selle eesmärk on hinnata laiemalt, kas looduskaitse meetmed tagavad alapõhiste kaitse-eesmärkide täitmise ja kaitseväärtuste seisundi paranemise¹⁵. Loodusalaga kattuvale Laidu saare looduskaitsealale on tehtud kaitse tulemuslikkuse hindamine 29.07.2025. Hindamisakt on kättesaadav avalikust dokumendiregistrist: <https://adr.envir.ee/et/document.html?id=2eca184f-ecea-4977-aaf0-5a3f785d0b0b>

Kaitsekorralduskava kaitsekorraldusperioodi planeeritud tegevuste hindamisealuseks eelmise kaitsekorralduslike tegevuste tabel.

Tabel 11. Eelmise kaitsekorraldusperioodil planeeritud tegevuste elluviimise hindamine

Tegevuse nimetus	Täitmise ulatus	Märkused
Inventuurid, seired, uuringud		
Külastuskoormuse uuring	Tegemata	Uuring on oluline, et selgust saada kui palju külastatakse laide ning vastavad infotahvlid rajada.
Taimestiku inventuur	Vähem kui pool inventeeritavast alast on planeerimisel.	
Maismaa elupaikade inventuur	Tegemata	
Hooldus, taastamine ja ohjamine		
Pool-looduslike koosluste hooldamine	Kõik või enamik ($\geq 90\%$) hooldust vajavate koosluste pindalast on hooldusesse võetud	
Väikeulukite jahipidamine laidudel	Kõik või enamik meetmetest on ellu viidud. Kõik meetme aspektid on täidetud ja rakendatud	2021 – 2024. a väikekiskjaid ei leitud.
Taristu, tehnika ja loomad		
Infotahvlite koostamine ja paigaldamine	Tehtud	Kaitseala tähised on olemas koos keeluaajaga (inimeste

¹⁵ Bioloogilise mitmekesisuse kaitsemeetmete tulemuslikkuse hindamise raamistik Eestis. Kättesaadav: [Bioloogilise mitmekesisuse kaitsemeetmete tulemuslikkuse hindamise raamistik Eestis | Keskkonnaamet](#)

		viibimine keelatud 01.04-05.08), infotahvlid Panga pangal ja Saaremaa sadamas
Kavad, eeskirjad		
Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine	Tehtud	Hinnatud Laidu saare LKA-d
Kaitsekorralduskava andmete üle vaatamine ja vajadusel uuendamine	Tehtud	Uuendatud on kaitse eeskirja, Küdema lahe HA ja Laidu saare KKK muudeti tähtsajatuks
Muu		
Järelevalve	Tehtud	

6. KÜLASTUSKORRALDUS

Kõige enam külastatakse Küdema lahe hoiuala looduslal sellega kattuvat Panga pank.

Küdema lahe hoiuala välispiiri asukohad on märgitud alloleval joonisel roheliste lippudena. Kollaste „i“ tähe täppidena on märgitud infotahvlid, kuid Küdema lahe idaserva ei ole infotahvleid rajatud ega ei ole ka planeeritud rajada.

Infotahvlid on rajatud Panga maastikukaitsealale ja Saaremaa sadama juurde. Saaremaa sadamas olev infotahvel on uuendatud 2025. aastal.

Joonis 1.

KASUTATUD ANDMEALLIKAD

- Eesti looduse infosüsteem (EELIS). Keskkonnaagentuur
Keskkonnaamet. (2021). *Pärandniitude tegevuskava*.
- Paal, J. (2007). *Loodusdirektiivi elupaigatüüpide käsiraamat*. Tallinn: Auratrükk.
- Palo, A. (2018). *Loodusdirektiivi metsaelupaikade inventeerimise juhend*. Tartu.
- Jõesilmu kaitse tegevuskava (2022), Keskkonnaamet.
- Tuvi, J, Nellis R. Koorunõmme (EE0040428) ja Küdema lahe (EE0040432) linnualade
haudelinnustiku ja rändel peatuvate veelindude inventuur 2019. Eesti Ornitoloogiaühing.
- Väikeste meresaarte haudelinnustiku seire 2022. a. Keskkonnaagentuur.
- Väikeste meresaarte haudelinnustiku seire 2020. a. Keskkonnaagentuur.
- Könt-tanuka kaitse tegevuskava (2012), Keskkonnaamet.
- Saaremaa robirohu kaitse tegevuskava (2019), Keskkonnaamet.
- Küdema lahe hoiuala ja Laidu saare looduskaitseala kaitsekorralduskava (2023),
Keskkonnaamet.
- Panga maastikukaitseala kaitsekorralduskava (2010), Keskkonnaamet.
- Jõesilmu püügikorraldust optimeeriv kava (2022), Eesti Loodushoiu Keskus
- Ojasilmu ja jõesilmu leviku täpsustamine 2016 – 2017 (2018), Eesti Loodushoiu Keskus